

کاربردی و تخصصی کردن آموزش زبان و ادبیات عربی در دانشگاه

محمود شکیب انصاری^۱

چکیده

زبان و ادبیات عربی از دیرباز دارای جایگاهی بس رفیع و مهم در مطالعات ایران شناسی و علوم اسلامی بوده است. افزون بر این زبان عربی زبان رسمی و زنده در بیش از ۲۰ کشور عضو سازمان ملل است که بیش از ۲۵۰ میلیون نفر جمعیت در جهان امروز دارد. برخی از این کشورها در همسایگی ما قرار دارند و کشور ما با تمام این کشورها روابط حسنه دارد و با بسیاری از آنان روابط اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی دارد. زبان و ادبیات عربی در دانشگاه‌های ما هم به عنوان یک رشته تخصصی و میان رشته‌ای در بیش از ۶۰ واحد دانشگاهی دولتی و غیردولتی تدریس می‌شود. پیشینه آموزش این زبان به دهه بیست و تأسیس دانشکده معقول و منقول (الهیات فعلی تهران) باز می‌گردد.

۱. استاد دانشگاه شهید چمران اهواز

۶۰۲ راهکارهایی برای ارتقاء علوم انسانی در کشور

امروز این سؤال مطرح می‌شود که آیا این رشته با این اهمیت و ضرورت و با این گستردگی و هزینه‌های بسیار زیاد به هدف‌های از پیش تعیین شده خود دست یافته یا خیر؟ در این مقاله ضمن پاسخ به این پرسش، طرحی تخصصی - کاربردی و هدفمند برای سه دوره کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری ارائه می‌شود.

کلید واژه‌ها: علوم انسانی، زبان عربی، نظام آموزشی، دانشگاه، ایران

اهمیت زبان عربی

زبان عربی یکی از زبان‌های سامی (عربی، عبری، ارمنی و ...) به‌شمار می‌آید. پیوندهای سیاسی و اجتماعی و فرهنگی پارسیان (هخامنشی) با اقوام سامی بسیار صمیمانه و استوار بوده است.

پادشاهان هخامنشی منشیان دربار خود را از ارمنی‌ها انتخاب می‌کردند. آن‌ها خط و زبانی اختراع نمودند که معروف به خط هزوارش بود، این خط چنین بود که مثلاً: «رجل» می‌نوشتند و «مرد» می‌خواندند، «ید» می‌نوشتند و «دست» می‌خواندند، (باقری، مهری، ص ۷۸).

دولت هخامنشی به رهبری کوروش کبیر برای نجات دادن عبرانی‌ها از اسارت بختنصر بابل یک جنگ تمام‌عیار آغازید، دولت بختنصر را سرنگون و عبرانی‌ها را نه تنها آزاد نمود، بلکه مرزهای ایران زمین را به روی آن‌ها گشود که بسیاری از آن‌ها در خوزستان (جندی شاپور و شوش) همچنین در همدان اقامت گزیدند، (رضائی، عبدالعظیم، ج ۲، ص ۱۵ به بعد).

بسیاری از قبائل عربی در جزیره العرب و بین‌النهرین جزو سپاه هخامنشی به‌شمار می‌آمدند که دولت از آن‌ها در برابر دولت روم استفاده می‌کرد. سرانجام دولت ساسانی پایتخت خود را به عراق (مدائن - تیسفون) منتقل کرد. این روابط نزدیک و صمیمی میان پارسیان و سامی‌ها عامل اصلی تأثیر و تأثر متقابل زبان فارسی و عربی را در قبل از اسلام تشکیل می‌داد، (رضائی، عبدالعظیم، ج ۳، ص ۴۰ به بعد).

اما بعد از ظهور اسلام و گرویدن ایرانیان به دین مبین، توجه آن‌ها به آموختن زبان عربی بیش از پیش افزایش یافت. اهتمام ایرانیان به زبان و ادبیات عربی محدود به فراگیری آن نشد، بلکه سیبویه شیرازی مهمترین کتاب در زمینه صرف و نحو (دستور زبان) عربی و عبدالقاهر جرجانی (اهل گرگان) اولین کتاب هادرباره علوم بلاغت عربی تألیف نمودند. صد هادانشمند پارسی تبار هزاران تألیف و تصنیف درباره

علوم زبان عربی و علوم دیگر به زبان عربی ارائه نمودند^۱. حتی این که شمار زیادی از شاعران ایرانی تبار (مهیار دیلمی، ابونواس و بشار بن برد) به زبان عربی شعر سرودند. بدیع الزمان همدانی کتاب مقامات را نگاشت که نه پیش از او و نه بعد از او کتابی همسنگ آن به زبان عربی تألیف نشد.

در قرن دوم هجری مترجمان دوزبانه (فارسی/عربی) همچون ابن المقفع و آل نوبخت و زادویه بن شاهویه اصفهانی و ابی الحسن علی بن زیاد و موسی بن عیسی الکردی و شماری دیگر که در فهرست ابن الندیم از آن‌ها نام برده شده است، به ترجمه آثار علمی و ادبی و حکمت و اندرز مانند کلیله و دمنه، الادب الکبیر و الادب الصغیر، وصیت نامه اردشیر، داستان رستم و اسفندیار، حکایت بهرام جور، سیره انوشیروان، کتاب التاج و کتاب دارا و صنم الذهب از زبان پهلوی به زبان عربی پرداختند (ابن الندیم ص ۲۲۴ و ۲۴۲) مؤرخین و نویسندگان عربی نویس این آثار را وارد کتابهایشان نمودند و با گذشت زمان متن فارسی آن‌ها از بین رفت و هم‌اکنون تنها ترجمه‌های عربی آن‌ها را در لابلای کتابهای تاریخی و ادبی عربی باقی است.

گذشته از آن طی قرن‌ها و تا به امروز دانشمندان ایرانی آثار علمی و ادبی خود را به زبان عربی نوشتند و خواننده با تورق هر دائره المعارف اسلامی یا کتابشناسی با هزاران کتاب و رساله در تمام علوم و فنون از پزشکی و مهندسی و علوم تجربی گرفته تا تاریخ و جغرافیا و دیگر علوم انسانی و اسلامی و ادبی که حاصل اندیشه و نبوغ ایرانی است، روبه‌رو می‌شود.

۱. رجوع شود به: کتاب های اعلام اشخاص و شرح حال های دانشمندان و ادیبان در تاریخ اسلام مانند: فهرست ابن الندیم و کشف الظنون حاجی خلیفه و الذریعه الی تصانیف الشیعه و دائره المعارف اسلامی و فهرست کتابهای چاپی فارسی و عربی خانبابا و فهرست نسخه های خطی عربی و فارسی احمد منزوی و دانش پژوه و دانشنامه اسلام، همچنین رجوع شود به مرجع شناسی و روش تحقیق دکتر ستوده ص ۳۲۵.

کاربرد و تخصصی کردن آموزش زبان و ادبیات عربی ... ۶۰۵

زبان و ادبیات فارسی نیز طی قرن‌ها با زبان و ادبیات عربی در آمیخته و تأثیر و تأثر متقابل هر دو زبان و ادبیات هویدا است؛ در نتیجه برای شناخت تاریخ و فرهنگ ایران قبل از اسلام به ناگزیر باید به کتاب‌های تاریخ و ادبیات عربی رجوع کنیم؛ چنان‌که مرحوم ابراهیم پورداوود در نگارش کتاب تاریخ فرهنگ ایران باستان به‌شانه منبع و مأخذ عربی رجوع نمود و برای اطلاع از میراث علمی و ادبی ایرانیان بعد از اسلام باید به آثار آن فرهیختگانی چون پورسینا، خوارزمی، بیرونی، رازی، بیضاوی، جرجانی، خطیب قزوینی، ثعالبی نیشابوری، راوندی، خطیب تبریزی و دیگر دانشمندان و متفکران ایرانی تباری که آثار علمی و ادبی خود را به زبان عربی نگاشتند، مراجعه کرد.

فهم و درک متون نظم و نثر فارسی همچون شعر حافظ و سعدی، منوچهری و خاقانی، سیاست‌نامه نظام‌الملک، کیمیای سعادت غزالی، تاریخ بلعمی و صدها اثر گران سنگ نثر فارسی و صدها اثر ادبی فارسی، بدون شناخت زبان عربی میسر نخواهد شد.

در علوم اسلامی نیز باید نخست علوم عربی آموخت تا بتوان از کتب تفسیر و حدیث و منابع فقه و اصول بهره گرفت؛ بنابراین آشنایی با زبان عربی برای هر ایرانی مسلمان و غیرمسلمان یک ضرورت دینی و ملی است؛ از این جهت بود که اصل شانزدهم قانون اساسی بر آموزش زبان عربی در تمام رشته‌ها و سطوح دوره راهنمایی و متوسطه تأکید دارد و در برنامه درسی رشته الهیات و معارف اسلامی (فقه و حقوق، علوم قرآن و حدیث، تاریخ تمدن اسلامی، فلسفه و کلام و عرفان) چهل واحد درسی عربی گنجانده شده است و در رشته ادبیات فارسی نیز بیست واحد عربی.

وضع موجود آموزش عربی در دانشگاه

در کتابچه مشخصات کلی برنامه و سرفصل‌های دروس دوره کارشناسی رشته زبان و ادبیات عربی مصوب سیصد و پنجاهمین جلسه شورای عالی برنامه‌ریزی وزارت علوم مورخ ۱۳۹۰/۹/۷ آمده است: «زبان عربی که در واقع کلید فهم فرهنگ قرآنی و اسلامی و بهترین وسیله ارتباط میان کشورهای اسلامی و جمهوری اسلامی ایران به شمار می‌رود، در رژیم گذشته به علت سیطره فرهنگ غربی و دورنگداشتن جامعه اسلامی ایران از آشنایی با فرهنگ و علوم اسلامی، نه تنها مورد توجه نبود؛ بلکه در آموزش این زبان هم موانع ایجاد می‌شد...». در همان کتابچه درباره اهداف تدریس زبان و ادبیات عربی در دانشگاه نوشته شده است: «هدف از آن تربیت افرادی است که بتوانند نیازهای اداره‌های مختلف کشور از جمله وزارت امور خارجه، سازمان اوقاف، سازمان میراث فرهنگی، کتابخانه‌ها، شرکت‌های دولتی و خصوصی و غیره را از لحاظ کاربرد این زبان برآورده نمایند».

توقع آن بود که، دانش‌آموختگان این رشته در پایان دوره کارشناسی بتوانند اهداف پیش گفته این رشته را برآورده کنند؛ اما با کمال تأسف ۹۰٪ آن‌ها حتی بعد از دوره کارشناسی ارشد و دکتری، توان تکلم یا ترجمه در زمانی یا نگارش به زبان عربی ندارند.

نگارنده با همکاری سازمان سنجش طرحی در زمینه ارزیابی درونی گروه زبان و ادبیات عربی (۱۳۸۰ - ۱۳۷۵) اجرا نموده که واقعیت‌های بسیار تلخی راهویدا ساخته است. (انصاری، گزارش نهائی، طرح ۱۳۸۲)^۱ از جمله علت‌های اصلی این افت تحصیلی، تنوع در برنامه درسی بوده است و دانشجو در دوره کارشناسی آزاد ۲۲ واحد دروس عمومی و حدود ۱۱۵ واحد دروس عربی به شرح زیر می‌گذراند:

۱. صرف و نحو ۲۲ واحد

۱. بیش از ۹۵٪ دانش‌آموختگان این رشته اظهار داشتند که ما بهره‌ای نبردیم که به درد کار و زندگی ما بخورد، نه تکلم به زبان عربی فرا گرفتیم نه نگارش، نه ترجمه، نه حتی دستور زبان کامل! از همه مطالبی را خواندیم و در هیچ کدام کارشناس نشدیم.

کاربردی و تخصصی کردن آموزش زبان و ادبیات عربی ... ۶۰۷

۸ واحد	۲. علوم بلاغی
۱۶ واحد	۳. تاریخ ادبیات از آغاز تا کنون
۳۸ واحد	۴. متون ادبیات از آغاز تا کنون
۱۸ واحد	۵. مکالمه و آزمایشگاه زبان و انشاء
۵ واحد	۶. فن ترجمه و ترجمه
۲ واحد	۷. بررسی روزنامه‌ها
۲ واحد	۸. فقه اللغه (زبان شناسی عربی)
۲ واحد	۹. نامه نگاری و خلاصه نویسی
۲ واحد	۱۰. روش تحقیق
۱۱۵ واحد	در مجموع

در دوره کارشناسی ارشد دانشجو باید علاوه بر ۴ واحد پایان نامه، ۲۸ واحد درسی نیز به شرح زیر بگذراند :

۴ واحد	۱. صرف و نحو
۴ واحد	۲. علوم بلاغی
۸ واحد	۳. تاریخ ادبیات از آغاز تا کنون
۸ واحد	۴. متون ادبیات از آغاز تا کنون
۲ واحد	۵. مقاله نویسی
۲ واحد	۶. روش تحقیق
۲۸ واحد	در مجموع

و در دوره دکتری زبان و ادبیات عربی، دانشجو علاوه بر پایان نامه باید دروس زیر را نیز بگذراند :

۲ واحد	۱. صرف و نحو
--------	--------------

۲ واحد	۲. علوم بلاغی
۲ واحد	۳. متون تفسیری
۲ واحد	۴. ادبیات معاصر
۲ واحد	۵. ادبیات عباسی
۲ واحد	۶. ادبیات جاهلی
۲ واحد	۷. نقد ادبی
۲ واحد	۸. نثر مصنوعی
۱۶ واحد	در مجموع

در خلال این برنامه درسی دانشجو همه چیز می خواند؛ ولی در هیچ کدام از این درس ها تخصص پیدانمی کند .

و به گفته یکی از استادان این رشته، دانشجو پس از فراغت از تحصیلات دکتری (Ph . D) همانند پزشک عمومی که برای هرگونه بیماری نسخه می پیچاند، باید در تمام این درس ها وارد و متخصص باشد که نمی باشد !

کلیات این برنامه درسی بیش از چهل سال است که در دانشگاه های ما اجرا می شود و نتایج آن برای دست اندرکاران آموزش این رشته آشکار بوده است.

با وجود این برنامه درسی ما در واقع می خواهیم که زبان و ادبیات عربی از دوران پیش از اسلام و چهارده قرن بعد از ظهور اسلام و زبان و ادبیات روز رادر خلال نظام فعلی آموزشی به دانشجو بیاموزیم و این غیر ممکن بوده است ، که نتیجه آن آشکار بوده است و بازدهی آن معلوم گشته است.

دلایل ضرورت اجراء این طرح

در واقع به دلایلی که در پیش بدان اشاره شد و در رأس آن عدم کارآیی برنامه درسی و آموزشی فعلی و شیوه و روش گزینش دانشجو برای این رشته همچنین نظام تحصیلی نیمسال که در خلال آن بخش بزرگی از وقت تحصیل به ویژه در نیمسال

کاربردی و تخصصی کردن آموزش زبان و ادبیات عربی ... ۶۰۹

دوم با انتخاب واحد و حذف و اضافه و فرجه پس از آن و فرجه امتحانات و بعد از امتحانات و تعطیلات رسمی و غیر رسمی هدر می رود! افزون بر این مشکل سر فصل های دروس و در موارد زیادی ضعف تدریس و نبود کتاب درسی مناسب، ضرورت کاربردی و تخصصی کردن آموزش زبان و ادبیات عربی در دانشگاه و ضرورت اجرای این طرح و تدوین سرفصل های دروس این رشته هویدا می سازد. اجراء این طرح در واقع گام نخست در اصلاح نظام آموزشی زبان و ادبیات عربی در دانشگاه به شمار می آید که لازم است گام های دیگری در جهت اصلاح نظام نیمسال، گزینش علمی دانشجو و استاد تألیف کتب درسی به دنبال داشته باشد.

کاربردی و تخصصی کردن آموزش زبان و ادبیات عربی

اگرچه برنامه تحصیلی تنها عامل مؤثر در فرآیند آموزش زبان و ادبیات عربی نیست و عواملی دیگر نیز وجود دارد که در روند اُفت تحصیلی این رشته تأثیر گذار می باشد، مانند: نحوه گزینش و تعیین رشته، نظام آموزشی نیمسال و تعطیلات بسیار آن، استاد و مدرس، کتاب و جزوه درسی و آینده شغلی، تأثیر برنامه درسی با تمام عوامل دیگر برابری می کند و بر آنان تأثیر می گذارد (تؤوان الیس و همکاران، ص ۲۱۲)؛ لذا توجه و اهتمام به برنامه درسی این رشته از اولویت خاص برخوردار است.

برنامه درسی کاربردی و تخصصی که در اینجا پیشنهاد می گردد دربرگیرنده هر سه دوره کارشناسی و کارشناسی ارشد و دکتری می باشد.

برنامه درسی کاربردی دوره کارشناسی و کارشناسی ارشد

در این برنامه آموزش زبان و ادبیات روز از زبان و ادبیات کهن جدامی شود. ادبیات روز در دوره کارشناسی آموزش داده می شود و ادبیات کهن در دوره کارشناسی ارشد و دکتری.

۶۱۰ راهکارهایی برای ارتقاء علوم انسانی در کشور

مطابق این برنامه در دوره کارشناسی دانشجو زبان و ادبیات روز می‌آموزد، این زبان و ادبیات مشتمل بر آزمایشگاه زبان، مکالمه و قواعد دستوری و بلاغی به زبان روز، همچنین شعر معاصر، روزنامه‌ها و مجلات عربی، رمان و داستان کوتاه، نمایشنامه، فیلم سینمایی، برنامه‌های رادیو و تلویزیون، فن ترجمه و تمرین آن، انشا و مقاله نویسی است. برنامه چهار ساله کارشناسی می‌تواند به شرح زیر باشد:

نیمسال اول :

۱. آزمایشگاه زبان (۱)	۲ واحد
۲. مکالمه (۱)	۳ واحد
۳. قواعد زبان عربی (۱)	۲ واحد
۴. فیلم سینمایی (۱)	۲ واحد
۵. داستان کوتاه	۴ واحد
مجموع	۱۶ واحد
دروس عمومی	۴ واحد
۲۰ واحد	

نیمسال دوم :

۱. آزمایشگاه زبان (۲)	۲ واحد
۲. (قرائت و تجوید قرآن)	۲ واحد
۳. مکالمه (۲)	۲ واحد
۴. قواعد زبان عربی (۲)	۲ واحد
۵. برنامه‌های تلویزیون	۲ واحد
۶. رمان عربی	۴ واحد
مجموع	۱۶ واحد
دروس عمومی	۴ واحد

۲۰ واحد

نیمسال سوم :

۲ واحد	۱. مکالمه (۳)
۲ واحد	۲. قواعد زبان عربی (۳)
۴ واحد	۳. برنامه‌های رادیویی
۴ واحد	۴. روزنامه و مجلات عربی
۲ واحد	۵. علوم بلاغی
۲ واحد	۶. نمایشنامه های عربی
۱۶ واحد	مجموع
۴ واحد	دروس عمومی
	۲۰ واحد

نیمسال چهارم :

۲ واحد	۱. مکالمه عربی (۴)
۲ واحد	۲. قواعد زبان عربی (۴)
۲ واحد	۳. علوم بلاغی (۲)
۴ واحد	۴. ادبیات از آغاز تا اول معاصر
۲ واحد	۵. فیلم سینمایی (۲)
۴ واحد	۶. روزنامه و مجلات
۱۶ واحد	مجموع
۴ واحد	دروس عمومی
	۲۰ واحد

نیمسال پنجم :

۲ واحد	۱. مکالمه عربی (۵)
۴ واحد	۲. برنامه‌های تلویزیون

۶۱۲ راهکارهایی برای ارتقاء علوم انسانی در کشور

۳. فن ترجمه	۲ واحد
۴. انشاء (۱)	۲ واحد
۵. ادبیات از آغاز تا اول معاصر	۴ واحد
۶. علوم بلاغی (سبک شناسی)	۲ واحد
مجموع	۱۶ واحد
دروس عمومی	۴ واحد
۲۰ واحد	
نیمسال ششم :	
۱. مکالمه عربی (۶)	۴ واحد
۲. قواعد عربی (۵)	۲ واحد
۳. ادبیات معاصر (۱)	۴ واحد
۴. ترجمه متون	۴ واحد
۵. انشاء (۲)	۲ واحد
۶. فیلم سینمایی (۳)	۲ واحد
مجموع	۱۸ واحد
دروس عمومی	۲ واحد
۲۰ واحد	
نیمسال هفتم :	
۱. انشاء (۳)	۲ واحد
۲. ترجمه در زمانی	۲ واحد
۳. ادبیات معاصر	۴ واحد
۴. ادبیات معاصر	۴ واحد
۵. نقد ادبی	۴ واحد
۶. روش تحقیق	۲ واحد
مجموع	۲۰ واحد

نیمسال هشتم :

۱. سمینار به زبان عربی ۴ واحد
۲. پایان نامه ۴ واحد
مجموع ۸ واحد

و مجموع واحدهای دوره کارشناسی ۱۴۸، واحد خواهد بود .

برنامه درسی دوره کارشناسی ارشد:

برخی از صاحب نظران براین عقیده اند که دوره تخصصی و گرایش از کارشناسی ارشد شروع گردد؛ در حالی که این دوره در این برنامه پیشنهادی مکمل دوره کارشناسی است.

البته لازم است که سمت و سوی برنامه درسی کارشناسی ارشد در جهت نیمه تخصصی شدن باشد و به ادبیات کهن و علوم دستوری اهتمام ورزد تا دانشجویی که زبان عربی روز در دوره کارشناسی فرا گرفته به ادبیات دوره های پیشین به طور متمرکز پردازد و خود را برای مرحله تخصصی محض آماده کند .

برنامه کارشناسی ارشد به شرح زیر تنظیم شود :

نیمسال اول :

۱. صرف عربی ۴ واحد
۲. نحو عربی ۴ واحد
۳. ادبیات از جاهلی تا پایان اموی (۱) ۴ واحد
مجموع : ۱۲ واحد

نیمسال دوم :

۱. ادبیات جاهلی تا پایان اموی (۲) ۴ واحد
۲. علوم بلاغی (۱) ۴ واحد
۳. ادبیات عباسی (۱) ۴ واحد
مجموع : ۱۲ واحد

نیمسال دوم

۱. ادبیات عباسی (۲) ۴ واحد
۲. ادبیات از سقوط بغداد تا اول معاصر ۴ واحد
۳. علوم بلاغی (۲) ۴ واحد
مجموع : ۱۲ واحد

نیمسال چهارم :

۱. ادبیات از سقوط بغداد تا اول معاصر ۲ واحد
۲. فقه اللغة ۲ واحد
۳. پایان نامه ۴ واحد
مجموع ۸ واحد
مجموع واحدهای دوره کارشناسی ارشد ۴۴ واحد

اماد دوره دکتری (ph . D) زبان و ادبیات عربی ضرورت دارد که این دوره تماما گرایشی و تخصصی گردد .

گرایش های تخصصی این دوره به شرح زیر باشد :

اول - گرایش صرف و نحو عربی :

دانشجو در این رشته و گرایش درمآخذ و منابع زیر به مطالعه و تحقیق می پردازد و معضلات را از استاد درس می پرسد.

نیمسال اول :

- ۱ - شرح شافیه / ابن الحاجب ۴ واحد
۲ - علل النحو / زجاجی ۴ واحد
مجموع ۸ واحد

کاربردی و تخصصی کردن آموزش زبان و ادبیات عربی ... ۶۱۵

نیمسال دوم :

- ۱ - اصول نحو / سیوطی یا افغانی ۴ واحد
۲ - شرح کافیه / ابن الحاجب ۴ واحد
مجموع ۸ واحد

پایان نامه دوره دکتری درباره یکی از مباحث صرف و نحو باشد .

دوم - گرایش علوم بلاغی و نقد ادبی :

منابع و مآخذ درسی این گرایش :

نیمسال اول :

۱. دلایل الاعجاز / جرجانی ۴ واحد
۲. اسرار البلاغه / جرجانی ۴ واحد
مجموع ۸ واحد

نیمسال دوم :

۱. تلخیص المفتاح / خطیب قزوینی ۴ واحد
۲. نقد ادبی / سید قطب و مندور ۴ واحد
مجموع ۸ واحد

پایان نامه درباره یکی از مباحث بلاغی و نقد ادبی باشد .

سوم: گرایش ترجمه و ادبیات تطبیقی:

منابع و مآخذ این گرایش:

نیمسال اول :

۱. الادب المقارن / طبانه ۴ واحد

۶۱۶ راهکارهایی برای ارتقاء علوم انسانی در کشور

۲. ادبیات تطبیقی / دکتر محمد غینمی هلال ۴ واحد
مجموع ۸ واحد

نیمسال دوم :

ترجمه و تطبیق مباحث فلسفی، اجتماعی، اقتصادی و ...
عربی / فارسی و فارسی / عربی

چهارم : ادبیات از آغاز تا پایان عصر اموی

نیمسال اول

۱. بررسی ادبیات جاهلی ۴ واحد
۲. بررسی ادبیات صدر اسلام ۴ واحد
مجموع ۸ واحد

نیمسال دوم :

۱. بررسی ادبیات عصر اموی ۴ واحد
۲. بررسی ادبیات عصر اموی ۴ واحد
مجموع ۸ واحد

پنجم : گرایش ادبیات عباسی

نیمسال اول :

شعر عصر عباسی اول ۴ واحد
نثر عصر عباسی اول ۴ واحد
مجموع : ۸ واحد

نیمسال دوم

کاربردی و تخصصی کردن آموزش زبان و ادبیات عربی ... ۶۱۷

۴ واحد	شعر عصر عباسی دوم
۴ واحد	نثر عصر عباسی دوم
۸ واحد	مجموع :

ششم : گرایش ادبیات از سقوط بغداد :
نیمسال اول :

۲ واحد	۱ - ادبیات عصر مغول (۱)
۴ واحد	۲ - ادبیات عصر ممالیک (۲)
۲ واحد	۳ - ادبیات عصر عثمانی
۸ واحد	مجموع

نیمسال دوم :

۲ واحد	ادبیات عصر ممالیک (۲)
۲ واحد	ادبیات عصر مغول (۲)
۴ واحد	ادبیات اندلس
۸ واحد	مجموع :

هفتم : گرایش ادبیات معاصر
نیمسال اول :

۴ واحد	۱ - مکتب های ادبی معاصر
۴ واحد	۲ - تحول ادبیات معاصر
۸ واحد	مجموع

نیمسال دوم :

- | | |
|----------------------------|--------|
| ۱ - شعر کلاسیک و نئوکلاسیک | ۲ واحد |
| ۲ - شعر نو | ۲ واحد |
| ۳ - نثر معاصر | ۲ واحد |
| ۴ - قصیده‌النثر | ۲ واحد |

مجموع واحد ۸

باری این طرح در دوره کارشناسی کاربردی است و در دوره کارشناسی ارشد از یک سو مکمل دوره کارشناسی و از سوی دیگر آماده کننده برای ورود به دوره تخصصی دکتری است .

شکی نیست که طرح، پیشنهادی است و قابل اصلاح و تغییر است؛ اما در چهارچوب جداسازی زبان و ادبیات عربی روز از زبان و ادبیات کهن در دوره کارشناسی، سپس حرکت به سوی نیمه تخصصی و آماده سازی دانشجو برای تحصیلات تخصصی در مرحله دکتری است؛ اما شرح و توضیح سر فصل ها و منابع و مآخذ بهتر است بانظر خواهی از مدرسان و استادان این رشته انجام گیرد.

منابع

۱. باقری، مه‌ری، تاریخ زبان فارسی، (۱۳۷۲)، دانشگاه پیام نور، تهران .
۲. تـؤوان‌الـیس و همکاران، زبان شناسی کاربردی، (۱۳۷۲)، ترجمه محمود الیاسی، انتشارات آستان قدس رضوی .
۳. رضائی، عبدالعظیم، تاریخ ده‌هزار ساله ایران (۱۳۷۵)، انتشارات اقبال.
۴. سازمان سنجش، گزارش ارزیابی درونی گروه زبان و ادبیات عربی (۱۳۸۲).
۵. وزارت علوم، کتابچه سرفصل‌های دروس رشته زبان و ادبیات عربی، (۱۳۷۶)، تهران .